

DE HEERLYCKHEID VAN ROOST EEN RIJKE BEWONINGSGESCHIEDENIS

ONTSTAANSPERIODE

- 1238-1256 Eerste vermelding van de naam Roost. **Walter van Rijmenam/Walterus de Hacht of *Walterus de Roest***, hoewel niet van adel droeg hij de titel *miles* (ridder) en was leenman van de Berthouts als van de heren van Rotselaar. Hij bezat te Roost een hofstede (*curtis*) met bijbehorende goederen en molen. Een mogelijke locatie voor deze hereboerderij was het neerhof van het latere kasteel.
- 1256 Na zijn dood werden zijn hoeve met alle goederen en molen overgemaakt aan de abdij van **Villers-la-ville**. Toch bleef zijn weduwe Oda tot aan haar dood in 1259 bepaalde rechten op Roost behouden.
- 1260-1369 De abdij verkoopt de goederen van Roost aan de heren van Rotselaar die hiermee hun macht over Haacht uitbreidden. In een akte uit 1369 worden de goederen van de heren van Rotselaar in Haacht beschreven met vermelding van de eigendommen te Roost met de aanhorige gronden en tienden (en kasteel). In 1260 verwierven de machtige heren van Rotselaar het domein Roost. Tussen c. 1300 en 1369 bouwden zij een nieuw kasteel, met voorburcht/neerhof, poorttoren, slotgracht(en), een ommuring of omwalling en woning. In de 14de eeuw deze periode wordt trouwens ook de poorttoren van het kasteel van Horst gebouwd.
- 14^e – 15^e eeuw Roost heeft op het einde van de 14e- of begin 15e eeuw het statuut van 'Heerlijkheid' verworven.
Jonker Hendrik van Rotselaar, (eerste helft 15de eeuw) heer van Roost is de eerste gekende bewoner van het 'kasteel'. Hij kreeg het kasteel in bruikleen van zijn broer Jan IV heer van Rotselaar. Hij was gehuwd met Catharina van Winge. Na haar dood hertrouwde hij met Catharina 't Sanders, *domina de Roost*, en woonde samen met zoon Antoon op het kasteel.
- 1466 Hendrik van Roost overleed tussen 1440 en 1456. Zijn broer Jan IV van Rotselaar overleed in 1450/1451. De dochter van Jan IV, Johanna, trad in het huwelijk met graaf Simon van Salm waardoor de heerlijkheden Rotselaar en Roost in vreemde handen geraakten. In 1466 was hun zoon Jacob van Salm heer van Roost.

BLOEIPERIODE

- 1466-1499 In 1466 verkochten de heren van Rotselaar de heerlijkheid Roost aan Pierre Vander Goux (+1471), kanselier van Bourgondië. Roost werd een zelfstandige heerlijkheid. De nieuwe heer van Roost beschikt nu over de gehele justitiële macht en de heer van Rotselaar heeft geen rechten meer te Roost. Pierre's zoon Willem Vander Goux bleef heer van Roost tot 1499. Roost beschikte o.a. over steenovens, boomgaarden en visserijen. In 1488-1489 werd Roost betrokken bij de bloedige schermutselingen tussen Leuvense opstandelingen en de getrouwen van Maximiliaan van Oostenrijk tijdens de Vlaamse Opstand (1482-1492). In 1488 was een garnizoen gelegerd te Roost. '*Jan ven der Elst werd met vier peerden van een getrokken omdat hy het slot Roost met verradery aen den vyand had willen overgeven*'.

1499-1530 In 1499 kocht Ferry de Groz de heerlijkheid. Zijn dochter, Johanna de Groz, vrouwe van Roost, huwde in 1500 met Thomas de Plaines, ridder en kanselier van Bourgondië. Hij werd heer van Roost en verbleef hier ook met zijn echtgenote. Thomas overleed al in 1506, maar Roost bleef in het bezit van zijn weduwe Johanna en zoon Gerard de Plaines. In 1514 kochten zij zelfs de ganse Heerlijkheid Rotselaar dat vanuit Roost bestuurd werd. Het bezit was van korte duur want al in 1516 liet de machtige familie De Croy haar recht op wederinkoop gelden en verwierf op haar beurt het land van Rotselaar. De Heerlijkheid Roost bleef echter in het bezit van de familie de Plaines. Gerard bleef heer van Roost tot zijn dood in 1524. Zijn moeder overleed in 1530. Vermoedelijk kwam na de dood van Gerard de heerlijkheid Roost in bezit van zijn oudste zoon Claude de Plaines. De heerlijkheid bleef in ieder geval in het bezit van deze familie hoewel in 1526 enkel het neerhof nog bewoond was.

1571-1572 Volgens Butkens kwam in 1571 de heerlijkheid in het bezit van het huis de Malines.

1572-1589 De heerlijkheid wordt verkocht aan Nicolas van Grave. In 1574 verkreeg zijn weduwe, de Mechelse Maria Vanden Berghe, bij testament de heerlijkheid en werd aangeduid als vrouwe van Roost.

VERVALPERIODE

1589-1626 *Veldtocht van Frederik Hendrik door Brabant op 13 mei 1622. In deze ets worden ook de taferelen die zich nabij Roost hebben afgespeeld door Simon Frisius beschreven. Nadat Frederik Hendrik nabij Roost de Dijle was overgestoken, lag het hele gebied tussen Leuven, Brussel, Vilvoorde en Mechelen voor hem open, getuige de brandende gebouwen in dit gebied. (Frisius, 1622, Rijksmuseum Amsterdam, objectnummer RP-P-06-79.74)*

Maria's tweede echtgenoot **Rycault van Pulle** verkocht Roost in 1589 aan **Willem van Oyenbrugge de Duras**, ridder en heer van Meldert. Tijdens het bewind van de van Oyenbrugges had de omgeving van Haacht erg te lijden van de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648). Deze oorlog, die de Nederlanden totaal in zijn greep hield, zou ook de heerlijkheid Roost en haar kasteel niet sparen. Zo zou de oude molen tegen 1596 verdwenen zijn. In het laatste kwart van de 16de eeuw werden garnizoenen in het kasteel gelegerd. Op 17 mei 1622 stak Frederik Hendrik van Oranje nabij Roost de Dijle over met een groot Staatse leger en viel het kasteeldomein aan met 54 kanonschoten. Hierbij werd voornamelijk het neerhof vernield.

Weergave van het kasteel van Roost omstreeks 1505-1585 (bron: K.U.Leuven, Universiteitsarchief, Arenbergarchief, nr. 1044-1ste 218v)

Geschetste voorstelling van het kasteel van Roost omstreeks 1505 (bron: K.U.Leuven, Universiteitsarchief, Arenbergarchief, nr. 1044-144)

Twee waterverftekeningen van rond 1596 tonen het kasteel van voor de beschieting. Het bestaat uit baksteen op een natuurstenen sokkel. Na de dood van Willem in 1626 werd zijn zoon Gerard van Oyenbrugge de Duras alleen heer van Roost samen met zijn echtgenote Maria de Merode. Hoewel tussen 1597 en 1614 Gerard met zijn vrouw nog vaak op het kasteel verbleef, lijken de heren sinds 1622 niet meer in Roost te verblijven terwijl minstens een deel nog bewoonbaar was. Vanaf de tweede helft van de 16de eeuw waren continu twee grotere gebouwen aanwezig op het neerhof. Zij stonden onder de hoede van Jan of Hans Daemps, *casteleyen* of *conseirge* van Roost. De grote hoeve werd verhuurd aan pachters.

Een meier of drossaard handelde lopende zaken af voor de eigenaar en namen zijn intrek in wat er van het kasteel nog overbleef.

3D interpretatie gebaseerd op het opgegraven grondplan de 16de eeuwse schildering.

- 1651 In 1651 werd Gerard door koning Filips tot baron verheven waardoor Roost een baronie werd. In 1678 verkreeg zijn zoon **Willem (III)**, gehuwd met **Marie Florence d'Elderen**, de heerlijkheid.
- 1665 In 1695 kocht **Nicolas Blanche**, Raadslid van de kanselarij van Brabant, de heerlijkheid.

Uitsnede van de kaart die de loop van de Dijle tussen Mechelen en Werchter aangeeft. Deze militaire kaart wordt gedateerd in de tweede helft van de 17de eeuw (bron: Algemeen Rijksarchief Brussel, kaarten en plannen, nr. 5812)

- 1680 Het kasteeldomein wordt samen met het kasteel jaarlijks verhuurd voor de pachtsom van 450 gulden.
- 1691 Rentmeester **Abraham Frederick Goltfus**, *drossardt der baenderije van Roost*, verbleef in Roost.
- 1696-1795 Door het recht op wederinkoop kwam de heerlijkheid in 1696 in het bezit van de familie **Van Herckenrode**. Deze familie had belangrijke functies in Leuven en verbleef vermoedelijk niet in Roost. **Gerard van Herckenrode** was van 1696 tot 1701 eigenaar van Roost. Hij wordt opgevolgd door zijn zoon **Jan Baptiste van Herckenrode**. Deze stierf kinderloos in 1719 waarna zijn broer **Petrus Van Herckenrode**, oud burgemeester van Leuven, de heer van Roost werd. Petrus vaardigde 'de weth van Roost' uit, die het stropen, vissen, houtkappen, veldgewassen stelen, enz. moest tegengaan. Tijdens de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748) legerden de Fransen in 1747 nog soldaten in het kasteel.

Uitsnede van de militaire kaart van Haacht en omstreken van ca. 1747. Ten noorden en noordwesten van het kasteel zijn langs de Dijle diverse versterkingen aangebracht.

Op de linker- en rechteroever van de Dijle werden aarden versterkingen en lunetten aangebracht. Na Petrus' dood in 1753 erfde zijn neef, Carolus Laurentius Van Herckenrode de heerlijkheid met nog steeds *casteel, huysen, grachten, bogaerden, winnende landen, waranden, visscherijen en careelhoven*. Hij vergrootte het grondbezit door in 1766 de Waelhemhoeve te kopen, ten westen van Roost gelegen. Onderstaande afbeelding is een wandkaart uit 1747 van het Hertogdom Aarschot met de kasteelsite erop afgebeeld.

Uitsnede van de Ferrariskaart uit 1775, Blad Semps (Zemst) 92 (Bron: Koninklijke Bibliotheek van België e.a., 2009)

Carolus stierf in 1779 waarbij Roost in handen kwam van zijn broer Gerard François Xavier Van Herckenrode (+1793). Maria Catherina Van Herckenrode lijkt de laatste eigenares van de heerlijkheid te zijn. In 1795 werd namelijk door een Frans decreet de heerlijkheid Roost, net als vele andere heerlijkheden, opgeheven en verbeurd verklaard. Dit betekende uiteindelijk ook het einde voor de heerlijkheid en het kasteel.

1828-1833

Eind 18de begin 19de eeuw werden de oorspronkelijke binnen- en buitenste slotgrachten gedempt en werd een nieuwe gracht gegraven rond het perceel. Door de hoge kosten en het vervallen van de heerlijke rechten had het kasteel nog weinig nut voor de kasteeleigenaren. Uit een algemeen verslag over de gemeente Haacht uit 1830 blijkt dat het kasteel in 1828 werd afgebroken '*...er heeft tot in 't jaer 1828, wanneer men 't heeft afgebroken, een oud kasteel oft fort, genaamd het kasteel van Roost, digt aen de rivier de Dyele, gestaen*'. Hoewel onbewoond, stonden de neerhofgebouwen nl. een woonhuis met stal en een schuur, nog overeind.. Uiteindelijk brandde het neerhof af in 1833. Het bouw materiaal van het kasteel werd hergebruikt en zou, vooral in kelders en onderbouw, nog te vinden zijn in de vooroorlogs huizen in de gemeente.. Een dikke houten balk uit het kasteel zou ook gebruikt zijn als spil voor de bouw van de oude Keerbergse molen.

Het kasteel van Roost en omgeving omstreeks het begin van de 19de eeuw zoals afgebeeld op de Atlas van de Buurtwegen (bron: Provincie Vlaams-Brabant). Hoewel nog steeds gebouwen aanwezig waren, blijkt het kasteel volgens de gelijktijdige Vandermaelenkaart al grotendeels vervallen. (bron: Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV))

1840-1894

Op de kadasterkaart van Popp en militaire kaarten is elk spoor van bebouwing verdwenen. Enkel de recente 18-19de eeuwse buitenste slotgracht is nog zichtbaar. In 1840-1860 is het perceel in bezit van Joanna- Maria Coen uit Kampenhout. Andere 19de eeuwse eigenaars zijn de families Vanderstegen, Grietens en Van Roost.

Omstreeks 1840 zijn geen gebouwen meer aanwezig volgens de kadasterkaart van Popp (bron: Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV)). Wel is nog een trapezoidaal grachtenstelsel herkenbaar. Deze situatie blijft doorheen de 19de eeuw grotendeels ongewijzigd (bron: Institut Cartographique Militaire, 1880 en 1894)

1939 De Antitankgracht wordt aangelegd en doorsnijdt het oostelijke deel van de kasteelsite, waardoor een hoek van de buitenste slotgracht aan de andere kant van de Antitankgracht terechtkomt (nog steeds zichtbaar).

PERIODE VAN ONDERZOEK, BESCHERMING EN INRICHTING

1982-83 Opgraving en terug afdekking van de grondvesten van het kasteel in het kader van noodonderzoek bij plannen bouw opslagplaats bouwmaterialen. De grachten ten zuidwesten van de Aanti-tankgracht werden gedempt met bouwpuin in de jaren '80. Een deel van de noordwestelijke buitengracht werd 20m verbreed en ingericht als visvijver na zandwinning.

1998 Beschermd als monument op 21 december 1998.

2009 Opmeting en slibruiming door de Vlaamse Landmaatschappij van de noordoostelijke tip van de buitenste slotgracht in het kader van het landinrichtingsproject Anti-Tankgracht.

2014-15 Archeologisch en geofysisch onderzoek van de kasteelsite in het kader van de inrichting als buurtpark.

PERIODE VAN BELEVING EN HERINNERING

2015-2016 *Heerlykheid van Roost*

Wat betekent 'heerlijkheid'?

Een heerlijkheid of heerschap is een domein waarbinnen de eigenaar tot op zekere hoogte de bestuurlijke en rechterlijke macht uitoefent. De vorst gaf zijn bestuurlijk en juridisch recht in leen aan een leenman, vaak als beloning aan een militaire of politieke medestander of vertrouweling van de machthebber. De heer beschikte dus meestal over geheel of een deel van het overstijgend koninklijk gezag, bijvoorbeeld als graaf of hertog. De centrale persoon van de heerlijkheid was de eigenaar van die heerlijke rechten: de heer, vrijheer of erfheer (of vrouwe, vrijvrouwe of erfvrouwe). Het Latijnse woord voor heer, *dominus*, werd ook gebruikt. De heren fungeerden als leenman van een hogere heer. Deze hogere heer kon een hoge edelman zijn, die zelf weer als leenman optrad namens een koning, of keizer. Door het geleidelijk wegvallen van de militaire verplichtingen die aan een leen verbonden waren, werd het bezit van een heerlijkheid vanaf de 16e-17e eeuw meer en meer een financieel instrument en een statussymbool. Aan een heerlijkheid waren uitgestrekte pachtvelden en ook aan een burcht of kasteel verbonden. Daarom was een heerlijkheid (als buitensteedse residentie) een aantrekkelijke investering voor succesvolle kooplieden en leden van het stadspatriciaat. Met de aankoop konden ze zich tegelijk een pseudo-adellijk profiel aanmeten.

Het historisch-archeologisch onderzoek

In de jaren 1982-1983 werden de grondvesten van het kasteel van Roost grotendeels vrij gelegd en opgemeten door de Haachtse Geschied- en Oudheidkundige Kring (HAGOK). Ook werd een historische studie uitgevoerd waarbij archiefteksten een beeld gaven van de bewoningsgeschiedenis van de site.

De resultaten hiervan vormden de basis van het onderzoek dat door Archeologisch Adviesbureau RAAP (NL) in samenwerking met Target Archaeological Geophysics (B) in 2014 werd uitgevoerd in opdracht van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) in het kader van de huidige inrichting van de kasteelsite. Dit onderzoek diende enerzijds om de site te evalueren en te waarderen naar omvang en gaafheid. Om een zicht te krijgen op de archeologisch kwetsbare zones binnen het ganse kasteeldomein en om deze te vrijwaren. Anderzijds diende het om eventueel nieuwe elementen die aan het licht zouden komen te kunnen opnemen in het ontsluitingsontwerp, om een inzicht te krijgen in de landschappelijke context en om beheersmatige randvoorwaarden scherp te stellen. Zo werd veel aandacht besteed aan de slotgrachten (via proefsleuvenonderzoek en door studie van bodemprofielen uit boringen). Het recente onderzoek gaf een duidelijker inzicht in de layout en fasering van de slotgrachten en lokaliseerde de resten van het kasteelgebouw. Zo kon het eerste inrichtingsontwerp gevoelig worden aangepast. Daarnaast werd via de studie van de bodemprofielen en de bodemkaart een inzicht verkregen in de bodemgesteldheid en de landschappelijke inplanting van de kasteelsite. De aanwezigheid, diepteligging en gaafheid van de archeologische sporen in de ondergrond werd er vastgesteld door gebruik te maken van drie methodes, nl. geofysische technieken, die de ondergrond in kaart brengen, gericht waarderend proefsleuvenonderzoek en grondboringen.

Vondsten tijdens de archeologische opgravingen (2015)

Op de overgang van de buitenste slotgracht en het neerhof werd een ijzerzandstenen muur aangetroffen. Ten noorden van deze muur bevond zich humeuze ronde verkleuring, mogelijk een restant van een paalkuil.

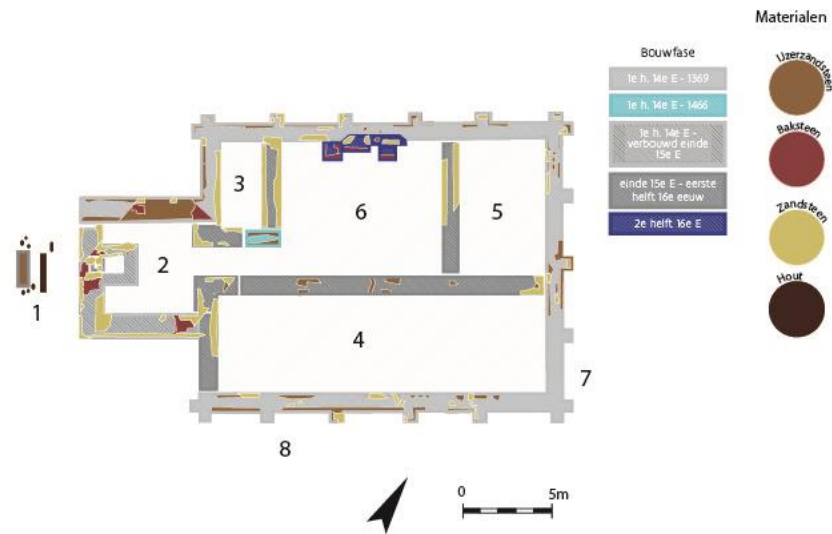

Deze greppel is vermoedelijk ouder dan de buitenste slotgracht.

Tinnen bord, vermoedelijk een zogenaamde dobbelie. Het bord werd aangetroffen in een grachtvulling met aardewerk uit de periode van 15de tot en met de 16 de eeuw (foto Restauratieatelier Restaura)

LAYOUT & ONTWIKKELINGSFASEN KASTEEL EN KASTEELDOMEIN VAN ROOST

- 1: muur en houten elementen van steunpunt ophaalbrug
- 2: poorttoren met muren tot 1,5m breed; kelder voor tegengewicht ophaalbrug en leistenen dak
- 3-5: residentiële kamers van het kasteel mogelijk met pannendak
- 6: Binnenhof dat later overkapt werd
- 7: c. 1m brede weermuur met steunberen
- 8: binnenste slotgracht oorspronkelijk ca. 55 x 58m, zuidzijde 24m breed

EVOLUTIE

Fase 1, 13de eeuw: ten noorden van de Dijle stond, vlak voor de Hansbrug, al op het einde van de 10de eeuw een burcht. Die verdween echter al voor 1200. Rond 1230 vestigde ridder Walter van Rijmenam (+ 1256-1259) zich te Roost. Hij bouwde er een hofstede, die meer dan waarschijnlijk ook voorzien was van een motteburcht. De burchtheuvel was tot in de 18de eeuw zichtbaar. Deze burchtheuvel was een voorganger van het kasteel en controleerde de handelsroute over de Dijle. (plaatnamen 'Borgstat' en 'Oude Borcht')

Aanwezigheid van en *curtis* (hofstede) op de latere kasteelsite, waarvan de juiste locatie onbekend is, maar mogelijks t.h.v. het neerhof. Roost lag heel strategisch aan een belangrijke oversteekplaats over de Dijle, *de Ansbrugge* (vermeld in 1234) op een belangrijke noord-zuid verbinding van Leuven naar Lier.

Fase 2, ca. eerste helft van de 14de eeuw tot 1369: bouw van een nieuwe kleine waterburcht, ca. vierkante weermuur met poorttoren met vnl. gebruik van regelmatig gezaagde ijzerzandsteenblokken als fundament. De burcht had een militaire en residentiële functie.

Fase 3, ca. eerste helft van de 14de eeuw tot 1466: binnen de weermuur mogelijk een stenen gebouw gecombineerd met structuren in vakwerkbouw. Ontwikkeling naar residentie met representativiteit en wooncomfort.

Fase 4, einde 15de eeuw tot 1ste helft 16de eeuw: tijdens de bloeiperiode gebeurden er uitgebreide herstel- en verbouwingswerkzaamheden, o.a. aan het zuidelijk deel van de toren en de ophaalbrugconstructie. Hiervoor werd er witte Balegemse zandsteen gebruikt.

De woonfunctie was belangrijker dan militaire functie, de defensieve onderdelen dienden eerder als symboolfunctie voor status en macht. Er ontstonden enkele residentiële ruimten: de zuidoostelijke vleugel, de noordoostelijke vleugel en een de noordwestelijke ruimte. De oever van de binnengracht werd voor de eerste keer versmald. . Mogelijks werden ook aanpassingen op het kasteeldomein uitgevoerd. Uit deze periode stamt de waterverftekening met aanduiding van connecties tussen binnen-en buitenste slotgracht, waarop de poorttoren met ophaalbrug te zien is samen met de grote zuidwestelijke vleugel met arkeltorentjes en een hoge noordoostelijke vleugel. Dit zijn typische kenmerken voor de nieuwe adellijke wooncultuur.

Fase 5, tweede helft 16de eeuw: mogelijke (gedeeltelijke) overkapping van het binnenhof voor de constructie van een bovengrondse noordwestelijke vleugel. Vanaf deze periode staan er continu twee grotere gebouwen op het neerhof.

WATERVERFTEKENING VAN KASTEEL VAN ROOST (CIRCA 1596)

De oudste en vrijwel enigste bekende afbeeldingen van het kasteel zijn twee waterverftekeningen die vervaardigd werden in opdracht van Karel de Croy. Hoewel de tekeningen mogelijk al gemaakt zijn in de periode 1565-1585, heeft de afwerking omstreeks 1596-1601 plaatsgevonden. De aquarellen geven een zicht op het kasteel(terrein) vanuit het zuidwesten.

Op de grootste en meest gedetailleerde waterverftekening krijgen we voor het eerst een goed overzicht van het kasteel. Het kasteelterrein heeft een trapezoïdale vorm en is volledig omringd door een gracht. De binnenste slotgracht rondom het centraal gelegen hoofdgebouw sloot aan de noordzijde direct aan op de buitenste gracht. Een extra noordoostelijke georiënteerde gracht vormde een tweede verbinding tussen de zuidoosthoek van de binnengracht en de buitengracht.

Door dit grachtenstelsel is langs de zuidwest-, zuidoost- en noordoostzijde een als het ware dubbele gracht aanwezig en langs de noordwestzijde slechts één gracht. Het grachtenstelsel heeft het kasteelterrein globaal opgedeeld in drie "eilanden": het neerhof, het bovenhof/ kasteel en een kleiner omgracht perceel ten noordoosten van het hoofdgebouw.

Het neerhof heeft hierdoor een enigszins merkwaardig geknikte vorm. Het ligt hoofdzakelijk langs de voorzijde (westzijde) van het kasteel, maar kent een smalle, langgerekte uitloper langs de zuidzijde. Het neerhof is toegankelijk via een houten boogbrug die niet centraal, maar nabij de zuidwesthoek van het neerhof staat weergegeven. De brug werd begeleid door een bakstenen poortgebouw met plat dak en voorzien van kantelen. Via een boogvormige doorgang bereikte men het neerhof. Langs de doorgang naar het kasteel bevinden zich aan weerszijden twee langwerpige, lemen gebouwen, vermoedelijk een hoeve met schuur of stal (winhoff). Achter het noordelijke gebouw is nog een grote open ruimte tot aan de gracht aanwezig die vermoedelijk in gebruik was als tuin. Het zuidelijke gebouw bevond zich dicht bij de gracht. Op de langwerpige strook ten noordoosten van dit gebouw zijn bomen afgebeeld. Vermoedelijk was het een boomgaard.

Centraal op het kasteelterrein lag een rechthoekige waterburcht met een vierkante, uitspringende toegangstoren. De burcht had een onderbouw in natuursteen, terwijl de bovenbouw in baksteen was opgetrokken. Een houten brug over de binnenste slotgracht, in het verlengde van de houten boogbrug, vormde de toegang tot het kasteel. Het kasteelcomplex kreeg hierdoor globaal een noordoost-zuidwest oriëntering. De brug over de binnenste gracht bestond zowel uit een houten vaste brug en een ophaalbrug die bevestigd was aan de toegangstoren. Op basis van de vensters lijkt de toegangstoren, behalve het gelijkvloers, nog drie verdiepingen te hebben. Het leien zadeldak was minstens aan twee zijden met een dakvenster opengewerkt. De zuidoostelijke vleugel is eveneens goed weergegeven op de tekening. Dit gebouw had mogelijk een hoger vloerniveau dan de toegangstoren aangezien de onderste rij vensters van de toegangstoren niet zijn weergegeven. De vleugel had van trapgevels en arkeltorentjes op de buitenhoeken. In tegenstelling tot de toegangstoren, had de zuidoostelijke vleugel een pannenzadeldak dat met twee dakvensters was opengewerkt.

Achter de zuidoostelijke vleugel is nog een puntige zijgevel met vlagstaander herkenbaar die vermoedelijk behoorde tot de noordoostelijke vleugel. Deze vleugel lijkt hoger dan de overige gebouwen, maar het kan ook een fout zijn van de tekenaar. Aan de noordoostzijde van het kasteel is het derde "eiland" aanwezig. Of dit het in 1369 vermelde achterhof betreft, is onduidelijk. Vermoedelijk vormde een houten bruggetje langs de zuidoostzijde een verbinding met de uitloper van het neerhof. Ook op het eiland staan bomen afgebeeld. Vermoedelijk staat er op dit eiland ook een boomgaard afgebeeld.

De tweede waterverftekening, een detail uit de figuratieve kaart van den chyns op Dansbrugge ende Heysbroeck, geeft een geschetste voorstelling van het hoofdgebouw vanuit het zuidwesten. Gezien het schetsmatige karakter zijn vele details of bouwelementen niet aangegeven. Omdat de tekenaar een hoger gezichtspunt heeft ingenomen, geeft de afbeelding wel een beter zicht op de bouw van het kasteel. Het kasteel was opgebouwd uit drie haaks op elkaar staande vleugels met pannendak rondom een binnenplein. Langs de vierde en zuidwestelijke zijde, bevond zich de uitspringende poorttoren die in tegenstelling tot de voorgaande tekening ook hier is afgebeeld met pannendak.

Fase 6, periode 17de eeuw tot 1828: wellicht nog verbouwingen en herstellingen aan de bovenbouw van het kasteel, zeker na de belegering van 1622. Ook in de directe omgeving wellicht nog veranderingen, laatste oeverversmalling van de binnenste slotgracht. Versmallingen buitenste slotgracht. Scheiding binnenste slotgracht van buitenste slotgracht aan noordzijde van het kasteel door bouw van een dijk.

WANDKAART HERTOGDOM VAN AARSCHOT (1759-1775)

Het omgracht

e kasteelterrein heeft een langgerekte, trapezoïdale vorm waarbij de zuidwesthoek duidelijk is afgerond. Het terrein is van hieruit toegankelijk via een dreef vanaf de weg Wilde Heide. Ook langs de westelijke gracht loopt een wegje, mogelijk een voetpad. In tegenstelling tot de militaire kaarten uit de 18de eeuw, blijkt een poortgebouw de ingang te begeleiden. Ook de twee gebouwen op het neerhof zijn aanwezig. Mogelijk zijn ze in steen opgetrokken. Mogelijk zijn ze in steen opgetrokken omwille van het pannendak. Het boerderijgedeelte op het neerhof heeft sinds 1596 een uitbreiding gekend aangezien ten noorden van het poortgebouw, langs de westelijke gracht, nog een derde gebouwtje is afgebeeld. De smalle boomgaard en de open ruimte

ten noorden van de gebouwen die op de waterverftekening van 1596 waren getekend, zijn nog steeds herkenbaar als gescheiden "percelen". De boomgaard is wellicht verdwenen omdat een boom tussen de gebouwen op het neerhof wel wordt aangegeven.

Centraal op het kasteelterrein bevindt zich het kasteel omgeven door een rechthoekige binnengracht. Net als op de kaart van 1747 is er geen verbinding meer herkenbaar tussen de binnengracht en de buitenste slotgracht. Van het rechthoekige kasteel zijn de uitspringende

poorttoren en de de arkeltorentjes op de hoeken nog herkenbaar. Op de buitenhoeken van de noordwestelijke vleugel zijn torens ook aanwezig, waarschijnlijk arkeltorentjes. Het kasteel heeft hierdoor een symmetrisch aanzicht, wat past binnen de algemene ontwikkelingen vanaf de 16de/17de eeuw. De afbeelding is niet nauwkeurig genoeg om een ophaalbrug te herkennen. Gezien de algemene ontwikkeling van kastelen, zal de toegang waarschijnlijk al voorzien zijn via een stenen brug.

Het oude "eiland" achter het kasteel is door het ontbreken van de verbindingen tussen de buiten- en binnengracht direct verbonden met het neerhof. Ondanks de vermelding van boomgaarden in de akte van 1753, zijn ze niet herkenbaar. De wandkaart geeft verder een goede indruk van de omgeving van het kasteel. Ten noorden en oosten van het kasteelterrein lagen uitgestrekte graslanden, bereikbaar door kleinere paden. In de graslanden rondom het kasteel zijn ook diverse waterpoelen aanwezig die gefunctioneerd kunnen hebben voor viskweek. Nabij de kleinere poelen ten noorden van het kasteel is nog een oude meander van de Dijle herkenbaar als een langgerekte poel. Deze is met een smallere loop verbonden met de Dijle en kon zo altijd van water voorzien worden. Naast visvijver, diende de oude meander en loop ook voor de waterregulatie van de kasteelgrachten.

Fase 7, eind 18de tot begin 19de eeuw: opvulling buiten- en binnenste slotgracht en aanleg van 5 tot 9,5m brede en tot 1,2-1,84m diepe grachten rond het perceel. Dit is de mogelijke omvang van het oude kasteelbezit dat zichtbaar is op de cartografische plannen en kadastrale perceelsindeling. In 1828 werd het eeuwenoude kasteelgebouw afgebroken, de hoevegebouwen op het neerhof werden in 1833 vernield door een brand. In 1840 was elk spoor van bebouwing verdwenen en was het terrein in gebruik als akker. De recentste grachten kalfden geleidelijk (19de/20ste eeuw) in en werden in de jaren '80 grotendeels gedempt. Een deel werd opgenomen in de visvijver.